

અમદાવાદ સ્વદેશ હિતેચ્છુ સમા.

॥ તુરંગ માળા ॥

*
સંપ.

૧૮૭૭

અંક ૧ લો.

॥ શ્લોક ॥

અભ્યા નામપિ વસ્તુનાં સહતિ કાર્ય સાધિકા ॥

તૂળૈ ગુણત્વ માપનૈ વૈધ્યં મત્ત દન્તિનઃ ॥

અર્થ.—અભ્ય વસ્તુની સહતિ એટલે સંયોગકાર્યની સીધી કરે એવો છે. એકઠા થઇ દાર રૂપે થએલા તર-ણાથી મદોન્મત્ત હાથી બંધાય છે. મિત્રો—તરણા જેની અભ્ય વસ્તુ સંયોગનું બળ પામે મદમસ્ત ગળેંદ્રને જે કરે છે, તેા મનુષ્ય સમુહ ઐક્યતાથી જોડાય તેા જ ન કરી શકે?

સંવત ૧૯૩૬ સને ૧૮૮૩

કિંમત રૂ૦—૦—૬

* લખનાર—દેશાઈ ધીરજીલાલ નરભિરાં
જીલ્લે ભરૂચ.

દોહરો.

સંપે સુખ શાંતિ સદા, સંપ વિના સુખ દૂર;

સંપ સંપતિ આર્યજન, તેથી ગ્રંથો જરૂર. ૧

દરેક દેશની ઉત્તમ, મધ્યમ તથા કનિષ્ઠ સ્થિતિનો આધાર મુખ્યત્વે કરીને તે દેશની ઐક્યતા એટલે સંપના પ્રમાણ ઉપર રહેલો છે. અર્થાત્ જો દેશમાં સંપ સ્વતંત્ર સત્તાથી વિરાજીત હોય છે, તે દેશની સ્થિતિ ઉત્કૃષ્ટ અને દૈદ્યમાન હોય છે. અને જો દેશમાં સંપ તત્વની નૂન્યતા હોય છે, તે દેશની સ્થિતિ દયા પાત્ર અને નીચી હોય છે. આપણું આર્યસ્થાન અર્વાચીન પ્રસંગમાં ઈતર દેશો કરતાં સંપતત્વથી વિરક્ત છે. અને એના અભાવને લીધે આ દેશની સ્થિતિ કેવી દુરદશામય છે. તે આપણે બધા જાણીએ છીએ, એટલું જ નહીં પરંતુ ભોગવીએ છીએ.

સંપ એ સુખનું મુળ છે. સંપ એજ રિક્તિ, સત્તા, જયપતાકાને ફરકાવવાને શક્તિમાન કરે છે; અને એ અલૌકિક ફળ દાતા છે. પુરોણી પ્રજા જો અકાળમાં શક્તિ, રિક્તિ તથા સત્તાથી દૈદ્યમાન પ્ર-
તે, તે સંપ તથા ઐક્યતાનોજ પ્રકાશીત પ્રભાવ છે; સાચીની છે. વળી સંપ એ સંસારિક સુખનો

વૃદ્ધિ દાતા છે. જે કુટુંબમાં તથા જોજન મંડળમાં સંપત્તી સત્તા ખંડિત થયેલી છે, અને કુસંપ સત્તાધારી પ્રતિનિધી થયેલા છે, તે જનસમૂહને સુખ માગવું એ સંપૂર્ણ અસંભવીત છે. અને સદરહુ મુજબ અર્ધાચિન કાળ પ્રસંગમાં આપણું આર્યજન મંડળ કુસંપત્તી સત્તા દુઃખ પુક્ત સ્થિતિમાં છે. તે સંપ તથા ઐક્યતાની સત્તા નીચે નહીં આવે, એટલે સંપથી વિરક્ત રહેશે ત્યાં સુધી આર્ય બંધુઓ—સુખ સત્તા તથા આનંદ એ દુરઘટ છે. એમ ન ક્રી તમારા ચિત્ત રૂપી ચિત્રપટ ઉપર ચિતાર કરી રાખજો.

અને જ્યારે સંપ વિના સુખ નથી આ વાક્ય સત્ય છે, ત્યારે શું આપણે કુસંપથી થતા દુઃખો સામે બચાવ કરવાને તત્પર ન થવું એ યોગ્ય છે? શું કુસંપથી આપણે અસંખ્ય સંકટો સહન કર્યાં નથી?

અરે આપણા અસંખ્ય લાભો ગુમ થયા છે. આપણી લક્ષ્મી વધિ લક્ષ્મી લુપ્ત છે, તથા જન્ય છે. આપણી સ્વસત્તા ખોટ છે, તથા પ્રકાશિત આર્ય રાજ્યો એથીજ ભય પામ્યા છે. આપણી સંસારી સ્થિતિ એથીજ દુઃખ પુક્ત થઈ છે, તથા એથીજ આપણે શૈર્ય, રિક્તિ, સિદ્ધિ તથા સુખ સત્તાથી બ્રહ્મ થયેલા છીએ, થઈએ

છીએ તથા સંપત્તી પ્રકાશિત સત્તા નીચે નહીં જઈશું
યાં સુધી ખેડક હાલ ખેડાલ થઈશું અને ફરી થઈશું.

કાળે કાળે સમય પરત્વે દરેક દેશમાં તથા દરેક જ
ન મંડળમાં, દુઃખદ સ્થિતિને દૂર કરી શુષ્પ શાંતિને અ-
નુકૂળ કરવા, સંપત્ત્યને આધિન થઈ યોગ્ય માર્ગ યોજ
ય છે. એટલે કે રાજા ગમે તેવી સ્વચ્છંદી રીતે પ્રજા
ઉપર હદ ઉપરાંત કર આદિ બોજબો નાંખે, ધ્યા નિંદીત
કર્મ આદરે, ને પ્રજા કદાપિ સહન શીળ ગુણ ગ્રહણ કરી
તે દુઃખો સહન કરે- પરંતુ દુઃખની ઝાલ પ્રજાને અંપવા
ન દેતા, સર્વ સમુદને લાગણીથી એકત્ર કરે, અને જ્યારે
સહન શીળ પ્રજાનુ એકત્ર સમગ્ર થાય, ત્યારે પ્રજા નિં-
દીત કર્મ કરનાર ભૂપતિના સર્વ કર્મ સહન કરી શકે નહીં.
અને જ્યારે યોગ્ય પ્રસંગ આવે ત્યારે મદના પર્વત ઉ-
પર ચઢેલા પ્રજા રક્ષકતા ઇલકાળને ખામી પોહોઆડનાર
અધમ માહારાજાને ગગડાવી પાડી અધમ સ્થિતિમાં આ-
ણી દેછે. સદરહુ પ્રજાની એકત્રતાના બળનું ફળ તથા કી-
ર્તિ અપૂર્વ છે. અને એ બળને ગ્રહણ કરનાર પ્રજાનો
રૂડો વખત તેની સનમુખ આવતાં વિલંબ થતો નથી એ-
વા પ્રસંગમાં રાજ્ય કરતા મદાભિમાની હોય અને મદના

હપન છપનમાં લપેટાઈ લાહેરી ખતાવવા જાયતો, એકત્ર થયેલી સંખી પ્રજા કળ, ખળ તથા આતુર્યતાના પ્રતાપથી, ધ્યા ક્રોધે ભરાઈ શસ્ત્ર સજ્જ પ્રજાના પેટ ઉપર પગ મુકનારનો ઉચ્છેદ કરે છે. અને તે આદી અનાદીથી પ્રથા છે. ને તેને આધિન થવું એ અગત્યને પ્રસંગે અગત્યનું છે. એમ વિદ્વાનોથી અગત્યતાને લીધે ધરાયલું છે સમય પરત્વે સંખી જથાના મહાન ખળ આગળ ચક્રવર્તિ ભૂપતિઓને તેઓના મનની ઉર્મીઓ મનમાંને મનમાંજ શમાવવી પડી છે. અને પ્રજાનું માન્ય ન કરતાં ઉદ્ધત થયેલા ભુપતિઓના શીરછેદ થયેલા છે. જેવા કે વેન, પેરુલો આદિ તથા ફ્રાન્સનો ૧૪ મો લુઈ વિગેરે તથા રણ રંગ રાખવામાં આગ્રહી સેનાધિપતિઓને સંખી પ્રદેશમાંથી નાશી આવી મૂગે માઠે મનને હાલ વરાળનો સોસો દઈ બેસી રહેવાને ફરજ પાડી છે અને તેઓની સૈન્ય કૌશલ્યતા સંખી પ્રદેશમાં નિષ્ફળ નીવડી છે તથા નીવડે.

સર્વમાં સંખી મંડળ શ્રેષ્ઠ છે. તેની સંસાર સુખ સંપત્તિ શાંતિયુક્ત સુખદ છે, તથા સંપત્તિ શૌર્ય સમૃદ્ધિરૂપી તરવાર આગળ સર્વના પાણી નીચા છે. કાળ પ્રસંગે સંપત્તિ

રૂપ વિચિત્ર છે તથા વિચિત્ર સત્તા બતાવી અલૌકિક રૂળને પ્રાપ્ત કરે એવું છે.

સંપીજન સમુહ શું નહીં કરી શકશે?—તે કળી તથા કહી શકાતું નથી.

અર્થાત—સંપીજન સમુહ જે ન કરે તે ઓછું છે. મહાન સંપી જનમંડળ આહિતો હજારો ભૂપતિઓના ભૂકા હડાવી નાખે; આહિતો સકળ સૃષ્ટિનો વહેપાર એક હસ્તક કરી સ્વમત અનુકુળ કરે; આહિતો સમર્થ સેહન શાહને હતો નહતો કરી નાખે; આહિતો નળળા ભૂપતિઓને સળળા કરી તેની આણુ જોસથી મનાવે; આહિતો સંપી મંડળને કડવું લગાડી કાપટ્ય કરી ઠગનારની કોપરીઓને ક્ષણમાં હતી નહતી કરી નાખી ધારીધારણા પુર્ણ કરે; આહિતો જ્યજ્ય વાણી વદી સ્વજ્ય પતાકા સર્વ સ્થળે ફરકાવે; આહિતો સંસાર સ્થિતિને પળમાં સુખદ કરી શકે; આહિતો સ્વધર્મ દ્રઢ કરી ધર્મનો પ્રકાશીત પ્રસાર પસરાવે; આહિતો વિદ્યાનો પ્રકાશ પૂર્ણકળામાં ખીલાવે; આહિતો શૌર્ય રસ પી પુજી બની સકળ સૃષ્ટિને સલ વલાવે; આહિતો યંત્ર શાસ્ત્રના અધિષ્ઠાતા બની યંત્રકળાને ઓપાવે; આહિતો જળને સ્થાને સ્થળ ને સ્થળને સ્થાને

જળ પલકમાં કરી શકે; આહિતો વેરાન દેશને વસ્તી યુ-
ક્ત કરી મંડળમય કરી મુકે; આહિ તો શત્રુની સખળી
સભાને ચક્રચૂર કરી ચાંપીદે કે જેનું અંકુર પાછું દેખા
વુંજ અશક્ય થાય; ટુંકાણમાં એટલુંજ કે સંપીજન સ
મુહ આહિ તે કળ બળ અને ચાતુર્યતાના પ્રતાપથી ક્ષાણમાં
કરવાને સંપૂર્ણ બળવાન છે.

હતકર્ષ ઇચ્છનાર મંડળે, સંપને સ્વમંડળમાં સંપૂર્ણ
દ્રઢ સ્થીતિમાં લાવવા અગમચેતી પકડવી, કે સમય પરત્વે
સર્વ ઉદ્ધત કે શાંત કર્મમાં સંપી મંડળ કામ લાગે. અને
વખતે સ્વહીત ઠાંપી તેને મેળવવા હરેક કોઈ સંપી મંડળ
માંનો આગળ પડે કે સર્વે તેને ઉપાડી લે; કે જોઈ ક્ષેત્રે
મેળવવા સંપૂર્ણ સખળ સાધન થાય. એતો નક્કિજ છેકે
સ્વતંત્રતા તથા શાંતી એ સંપની દાશી છે. સ્વતંત્રતા સિવા
યનું જીવવું તે સર્વદા ધિક્કાર પાત્ર છે. પરતંત્રતા એટલે
પરસત્તાને આધિન રહેવું એ પુરુષાર્થને સંપૂર્ણ ખામી
પોહિઆડનાર છે.

અરે!!! એવો કાણુ હશે કે તે પોતાના પુરુષા-
ર્થને માટે મદમસ્ત નહી હોય? એવો કાણુ હશેકે પરનાજ
ગુણગાન ગાવાને પોતાના પુરુષાર્થનો ટેક તજી રાજી હોય?

એ પણ નકીલ છે કે સંપત્તિના સ્વતંત્રતા નથી.
સ્વતંત્ર રહેવું એ દાહ્યલું દુઃખ છે. પરતંત્ર રહેનારી
જન અથવા જન સમુહ એ બેશક ગુલામ છે. શૈર્ષિક
પડે છે. અને સર્વમાં તેની કીમત ધિક્કાર પાત્ર છે.
સ્વતંત્રતાના ટેકની ધૂનમાંને ધૂનમાં દરેક પ્રજા તથા જન
પડે છે. તે એટલાજ માટે કે-શું પરસત્તાને તાબે
હીશું? શું તેણે આપેલા ઇનસાફને સ્વીકારીશું? શું તેને
આપણા ધણી તરીકે માનીશું? શું આપણી સલામતિના
માધાર એના ઉપર રાખીશું? શું આપણી સમગ્રી સ્વતં-
તા યોધ તે સાથે આપણી જન્મ ભુમિ તેને સ્વાધીન
રીશું? અરે એથી સૈન્યમાં ધુમી પ્રાણુ આપવો એ સા-
દા. એવા અને એજ ટેકમાં દરેક રાજ્યો તથા આદી
જપૂત વીરો, યવનો સાથે શૈર્ષ્યથી ધુમેલા. અને પોતાનાં
વેટેકને ખીલાવનારી સ્વતંત્રતાને ખાતર, પ્રાણુની કીમત
પડીની ગણતા. અને પ્રાણુ આપવાને ધસતા, પછી
પરે કે જીતે. અર્થાચિત પ્રસંગમાં આર્યવીરો એ વિ-
રાધી ખરેખર વિરક્ત છે. તેથી તેનું પુનઃસ્મરણ સુ-
ખ પાત્ર છે.

સંપ એ સર્વ સુખ સંપાદન કરાવનાર શ્રેષ્ઠ સા-

ધન છે. એ સાધનથી ધણો પક્ષ સંકલ્પાયતો તેની મમતા ધરવવા કોઈ પણ સમર્થ નથી. અને જો તે સમુદ્ધમાં સ્વતંત્રતા રૂપી દિનકર પ્રદીપ્ત થાયતો પરતંત્રતા રૂપી અંધકાર પલકમાં હતો નહતો થાય. સાંપ્રત કાળમાં સંપીલી સ્વતંત્ર પ્રજાએ અતી ઉચ્ચ સ્થિતિને ભોગવી છે. તથા તેને ગ્રહણ કરનાર હરેક કાષ્ટ પ્રજા ભોગવે તે નિઃસંદેહ છે.

પૃથિવ્યા જે સો વર્ષે પૂર્વે યુરોપમાં મધ્યમ પંક્તિનું રાજ્ય ગણાતું હતું તે અર્વાચિન પ્રસંગમાં યુરોપમાં પોતાની મહતા શ્રેષ્ઠ ગણાવી મગરૂર બન્યું છે. તે ફ્રાન્સ ઉપરની છેલી ક્રિતેહ મેળવી તેનુંજ ફળ છે જે ક્રિતેહ પૃથિવ્યાએ શૈર્ષ્યની મદમસ્ત બનેલા સંપીલા સૈન્યથીજ સ્વતંત્રતાના આક ઉપર ચઢી મેલવી છે. તે એક સંપની મહતા બતાવનારૂ અગ્ર બીંદુ છે.

અમેરિકન પ્રજાસત્તાક રાજ્યો, જે અર્વાચિન પ્રસંગમાં ઉચ્ચ સ્થિતિમાં છે એ સ્વસ્થાનો આપણી બહાદુર શ્રિટિસ સરકારની સત્તા નીચે હતાં તે વખતે શ્રિટનોના હાથમાંથી સ્વતંત્ર થવા સંસ્થાનોએ સંપીલા થઈ પ્રયોગો કીધા અને શ્રિટનોને હંકાર્યા. આખરે શ્રિટીશ સત્તાને પ્રજા મંડળના સંપીલા સમુદ્ધની સામા સુપકી મારી બે-

સવું પડ્યું હતું જોડે શિષિ સત્તાના હાથમાંથી આવો
 સૌંદર્ય રસાળ દેશ જતો હતો, તે રચતું નહોતું. પરંતુ
 સંપીલી પ્રજા આગળ સર્વ યોજના નિષ્ફળ નીવડી. અ-
 ને સંપીલી પ્રજાએ પૂર્ણ જય મેળવ્યો. એ સંપનો સં-
 પી પ્રજાના સંબંધમાં તેજસ્વી યથા છે. સંપ એ સર્વ સુ-
 ખનું ખીજ છે. અને અનાદિ કાળથી એજ ખીજે વૃદ્ધિ
 મય થઈ, કદપ વૃક્ષની માફક સર્વ ધારણ સંપૂર્ણ કરવા
 અગ્રહામી ભીડેલ છે. અવર સર્વ સાધનો અંતર ગત છે.

સાંપ્રત પ્રસંગમાં પુર્વની ઝાહો ઝંઝાલી પશ્ચિમમાં છે
 અને પશ્ચિમની સ્થિતિ પુર્વ ભાગવે છે. એ સર્વ છીત ભિન્ન
 રૂપકો મનને આશ્ચર્યતા સહીત ઉંડા વિચારમાં નાખે એવા છે.
 એટલે પુર્ણ વૈભવ્યથી ઉંચ સ્થિતિ ભાગવતી પ્રજા નીચ
 સ્થિતિમાં ગમડી પડી છે. અને નીચ સ્થિતિમાં સડતી
 પ્રજા વૈભવ્યતા શીખર ઉપર ચઢી સર્વ સુખ સત્તાને પથે-
 ચ્છ ભાગવે છે. આ અદ્ભુત ફેરફારનું શું કારણ? તો તે
 એજ છે કે પશ્ચિમની પ્રજાની દ્રઢતા ઐક્યતાના અંકુર
 કેટલેક પ્રસંગે કુદરતી લાગણીથી ઉત્પન્ન થાય છે. પરંતુ
 તેને સુસવાટા બંધ જયરંગમાં ખીજવવાને પ્રેરણા કરના-
 રની જરૂર છે. અને તેવે પ્રસંગે પ્રેરણા કરનારથી જે કા-

ધની સિદ્ધી બને છે, તે કરવાને માટે માટે ભુપતિએ
 પણ અશક્ત છે. પ્રેરણા કરનાર એટલે પ્રબળને ઈઆ સં
 બી સમુદને તેના ખરા હકોનું ખરૂં જ્ઞાન કરી તે મેળવ
 વાને ઉશ્કેરણી કરનાર હોય તેજ. અને તેવા મહા પુરૂ
 ષોના યથા યથાજો છે. તેનુંજ આ શ્રદ્ધિમાં જનમવું શ્રેયકા-
 રી છે. અને તેનેજ પોતાની જનનીના ગરભાશયમાં રહી
 તેને શ્રમમાં નાખેલી તેનું સારથક કર્યું છે. એમ કહે
 વાય, ને તેને માટે સાંપ્રતકાળના પશ્ચિમવાશીઓને માન
 ધટે છે. તેમતેમના શ્રમનો બદલો પણ જગત્રાતાએ સધળો
 આપેલો છે. તે સ્પષ્ટદ્રશ્યમાન છે. જેણે પોતાના દેશનું હિ
 ત કરવામાં જીજ્ઞાસા નથી બતાવી; જેણે દેશની દુઃખી
 સ્થિતિની દાઝ નથી આણી; જે આપ સ્વાર્થમાં મશગુ
 લ થઈ દેશ સ્થિતિ ગમે તેમ થાઓ તેને માટે નીસૃહી
 છે; તથા દેશ સ્થિતિને દુઃખી સ્થિતિમાં આણવાને યત્ન
 કરે છે; તથા દેશની રૂડી સ્થિતિ કરવાને માટે જરાપણ
 સૃહા નથી રાખતો; તેવા દેશદ્રોહીનું જન્મવું વૃથા છે. તે
 ની જનનીની કુખને એવ લગાડનાર છે. અને તેવા પુરૂષા-
 ર્થહિન દેશદ્રોહીના ઉપર હજારો ફેરા ધિક્કાર છે. એવું પૂર્વે
 ના સ્પારટન, રોમન, આર્યસ્થાનના ક્ષત્રીવીરો તથા સાંપ્રત

કાળના કેટલાક પશ્ચિમવાસીઓ માનેછે. અને તે યોગ્ય છે. કેમકે જે દેશ ઉપર જે જન મંડળને વસવાનું છે, તે જનમંડળનેજ તે દેશના સર્વ હકોનું રક્ષણ કરવાનું છે, એટલે તે જનમંડળનેજ સર્વ સ્થાવર જંગમ ઉપરના લાભો તે દેશના ભોગવવાના છે, અને તેથી તેનું રક્ષણ કરવું એ તે દેશના પ્રત્યેક મનુષ્યની ફરજ છે ને તે ફરજને અદા નહીં કરતા સુકે છે તે બેશક પોતાનો કુહાડો પોતાના પગમા મારનાર ગમારછે એ નિઃસંદેહ છે દરેક દેશવાશીએ પોતાના દેશની સ્થિતિને સુખ સત્તાથી અનુકુળ કરવાને યત્ન કરવું એ તેમની ફરજ છે અને જો પોતાની ફરજ અદા કરવાને યત્ન કરે એ તેમની ફરજ છે એમ માનેછે અને જો પોતાની ફરજ અદા કરવાને બહાર પડે તેઓ અલભ્ય કાર્તિકેયી લાભ મેળવે છે. જો કદાપિ તેને કેટલેક પ્રસંગે કેટલીક મુશીબતો ભોગવવી પડે છે. પરંતુ ધીરજ રૂપી શસ્ત્રગ્રહણ કરી મંડયો રહેતો, તે આખરે જયરંગ મેળવી દેશ સ્થિતિને રૂઢી સ્થિતિમાં આપાવે. પછી ગમે તે કામ ઊપાડયું હોય કાંતો સંસાર સંબંધી કે ધર્મ સંબંધી કે રાજ્ય પ્રકરણ સંબંધી હોય, તોપણ શું થયું. કોઈએ શોળ વરશાની લાંબી મુદત સુધી શ્વમ લઈ ધંગલાંડમાં

ધારેલી નીતિનો પ્રકાશ કીધો હતો, એ તેની દ્રઢતાનો
 યશસ્વી યશ છે, એતો નકીજ છે કે પ્રજાને તેના લાભ
 જાણ્યાની દિશકેરનાર ધ્યા પ્રેરણા કરનાર ઉત્પન્ન થાય કે,
 તરતજ દુઃખી પ્રજા ધ્યાજન સમુદ્ધ એકત્ર થઈ જાય. આ
 ને જ્યારે એકત્ર થએલી પ્રજા ઉદ્ધોગે મંડે ત્યારે શું
 ન કરે?

આસ્ત્રીયન રાજ્યસત્તા ઇટલી ઉપર હતી તે પ્રસંગે
 આસ્ત્રીઅન રાજ્યસત્તાએ પોતાના દેશના લાભના કામો
 હોય તે પ્રસંગે પ્રજાના હિત ઉપર જરા પણ લક્ષ ન
 આપતાં સ્વચ્છંદીપણે પોતાના સ્વાર્થમાં મશગુલ રહેતી
 હતી. ધણા વખત સુધી પ્રજાએ રાજ્ય સત્તાનું માન્ય કરી
 સર્વ સંકટો સહન કર્યાં. પરંતુ તે સહન શીજ પ્રજા તરફ
 “નબલી ખોરડી વધારે ઝુડાય” એ કહેવત પ્રમાણે રાજ્ય-
 સત્તાએ ચલાવ્યું. આથી પ્રથમ પ્રજાએ રશણા લીધા,
 અને એવા પ્રસંગમાં મેઝની જોવા બાહાદુર દેશહિતેચ્છુ
 વીરે ગેરીમાલ્ડી જોવા વીરને પોતાના પક્ષમાં લઈ, દેશ-
 ના હિતનો આરંભ કીધો. પ્રજા એકત્ર થઈ અને તેમના
 મનમાં નક્કી કે ઉત્થુ, કે—“પેહલા શીપાઈ બચ્યા બની
 શિયાંના સપાટાથી દેશને દમનારનો નાશ કરી, સ્વભૂમીને

તામે કરી. અને પછી નીતિ બાળથી રાજ્ય વ્યવસ્થા કરી” — આ પિયાર તેમના ઉદ્દાપણવાંતા અને યશસ્વી હતા. ને એથીજ આસ્ત્રીયન રાજ્યસત્તાના હજારો પ્રયત્ન છતાં તે નિષ્ફળ નીવડી. સંપી પ્રજાની ઐક્યતાની મહતા એ શૈર્યમાં ઉછલી આસ્ત્રીયન રાજ્ય સત્તાને છીન મિત્ત કરી નાંખી. એ ઉદ્ધત તથા સ્વાર્થી રાજ્ય સત્તાના પ્રસંગમાં, સંપીલી પ્રજાની ઐક્યતાનો યશાળો યશ છે. અને સંપીલી હરેક કોઇ પ્રજા એમ યશને અનુકુળ કરે. એમ સંપ સંપની મહતાનું શિક્ષક રૂપે રૂડું દર્શન કરાવેછે. અર્થાત—સંપ એ સર્વ સુખનું અગ્ર ખીંદુ છે. અને એ શીવાયના અવર સાધનો નિરબળ છે.

સંપરૂપી ઝરાનો પ્રચંડ પ્રવાહ જે જે જન મંડળમાં તથા જે જે દેશમાં પુર્ણ બિત્સાહથી પ્રકાશ પામે છે. તે જન સમુહ, તે દેશ, તે કુટુંબ, તે પ્રજા, ઇલા હરેક કોઇ જે તેનો આશ્રય કરેછે, તે સર્વદા અલૌકિક સુખનો લાભ ભોગવેછે.—સંપ રૂપી ઝરાનો પ્રવાહ જે જન સમુહમાં પ્રાપ્ત થાયછે. તે સર્વદા કંટક રૂપી અવર જનોના દુઃખથી દુર રહેછે તેમના વ્યાપારની હરીફાઇ કોઇ કરી શકતું નથી, અને તેની મરજી વીરુદ્ધના હરેક કોઇ દબાણ

માં, કોઇ પણ દબાણ કરનાર તેની સાથેની હરીફાઈમાં લેશમાત્ર પણ ફાવી શકતા નથી.

સંપ રૂપી ઝરાનો પ્રવાહ જે દેશમાં પુર્ણ પ્રકાશે છે, તે દેશ ઉપર કોઇ પણ પરદેશી સેહિનશાહ ઘડીભર પણ રાજ્ય ચલાવી શકે નહીં જો કદાપિ અવર દેશી રાજ્યએ પોતાના કઠણ કોરડા નીચે રાજ્યવ્યવસ્થા એક ચકરે કરી હોય, તો પણ શું થયું. સંપરૂપી ઝરાનો પ્રચંડ પ્રવાહ એક ક્ષણમત્રમાં તેની રાજ્યસત્તાથી પરતંત્રતાની ઠોકાયલી સખત ખીટીઓ ધસડી જાય. ટુંકાણમાં સંપરૂપી ઝરાનો આશ્રય કરનાર દેશ સ્વરૂપી અનુકુળ શ્રેષ્ઠ સુખો ભોગવે છે.—જેમ અમેરિકન પ્રજાસત્તાક રાજ્યો હાલમાં સુખ સત્તા ભોગવે છે તેમ.

સંપી ઝરાનો પ્રવાહ જે કુટુંબમાં વહે છે, તે કુટુંબ હમેશાં કલહના દુઃખથી દુર રહે છે. તેના કોઇ પણ અદેખા પડોશી તેને દુઃખ દેવાને ક્ષતેહ પામતા નથી. એટલુંજ નહીં પરંતુ તે કુટુંબ સર્વદા સંપને આશરે રહે છે. ત્યાં સુધી સુખ શાંતિમાં રહે છે. અને દુઃખનું સુખ દેખવું નથી.

સંપ રૂપી ઝરાનો પ્રવાહ જે પ્રજામાં પ્રસરે છે, તે

પ્રજા મદમસ્ત રહી સર્વ સુખો સંપાદન કરે છે. અને તે
 ની આગળ રાજા, અમીરો, તથા અવર દ્રોહી જનોના
 મદગલીત થાય છે. એટલુંજ નહી, પરંતુ કરડાં બંધનો
 રાજ્યસત્તાનાં ધ્યા અવર જનોના મુદ્દલ પણ ચાલી શકતા
 નથી, તે પ્રજાના ખાનગી સુખોમાં કોઇ પણ ધ્વજ કરવા
 સમર્થ થતું નથી. તે સાથે રાજ્ય બંધનની વ્યવસ્થા પણ
 પોતાની ઈચ્છા અનુકૂળ ચલાવે છે. તેમજ અવર સધ-
 ના પ્રજાઓ તેના તેજથી ભીતિમાં રહે છે. ને સંખી પ્ર-
 જાને કંઈ પણ અપ્રીય ન લાગે એમ નમ્ર વક્તવ્ય રાખે છે.
 કેમકે ઐક્યતા વાળી પ્રજાનું શૈર્ય ઉછલેતો તેનું પરિણામ
 કંઈક વિચિત્રજ લાવે. અર્થાત સંખી પ્રજાના શૈર્યથી સરવેના
 મદગલીત રહે છે. સંખી પ્રજાનો તોર કાંઈક ઓરજ રહે છે.
 તેમ તેનાં સુખો પણ વિચિત્ર હોય છે. તેના સુખોની મહતા
 અનુભવી જનોજ જાણે છે કેમકે તે કથી શકાવું અશક્ય છે.
 જેમ ધીનો સ્વાદ ખાય છે, તેજ જાણે છે. તેમ સંખી પ્ર-
 જાના સુખની મહતાનો આભાસજે ભાગવે છે. તેજ જા-
 ને છે. જે સુખો પૂર્વના સ્પર્શનો, રામન, શ્રીકૃત્યા આ-
 ર્થસ્થાનના રજપૂતો વગેરે ભાગવતા હતા તે સાંપ્રત પ્રસંગમાં
 કુંડાલ આદિની પુરોણી પ્રજા ભાગવે છે. કુંડાલમાં સંપ

તત્વથી ઐક્ય થયેલા મંડળના સુખની મહતા અલૌકિક છે. અને સુખ સત્તાને અનુકુળ કરવાને જે કોઈ પ્રજા ઈ-
યા દેશ આહાતો હોય તો તેને સંપ તત્વને આધીન થવું
એ અત્યંત અગત્યનું છે. કેમકે સંપ તત્વને ગ્રહણ કરવા
થીજ પુરોણી પ્રજા ઉચ્ચ સ્થિતિમાં આવી છે.

સૃષ્ટિની સ્થિતિ એવી રચેલી જણાય છે કે સુખદ
માર્ગની સુલભતા કરવા સારૂ મંડળનું મીશ્ર થવું અગત્ય
નું છે. મંડળથી પ્રાંત ને પ્રાંતથી દેશ એમ અનુક્રમે મં-
ડળ મહા વીસ્તારમાં વિસ્તાર્ણું થવું જાય. અને ઐક્યતાની
નીકટતાને સંકળાવવું જાય તેમ તેમ સુખ સત્તાની અ-
નુકુળતા વધતી જાય. એમ સાંપ્રત દેશ કાળ જોતા જણા-
ય છે. અને સંપ તત્વથી ઐક્ય થએલા સ્વદેશી મંડળના
દરેકે શક્તિ પ્રમાણે કલ્યાણકારી લાભ અપાય, તથા સ્વ
દેશનું શ્રેષ્ઠપણું તથા વેહેપાર સ્મૃદ્ધિ વૃદ્ધિમય થતી જાય,
તથા સ્વદેશની મહતા નીચ સ્થિતિમાં ન આવતાં, સધ-
ળા સુખદ માર્ગને અનુકુળ થાય. તથા ઐક્યતાનો સુખદ
માર્ગ સુદ્રઢ થાય તેવી યોજનાઓ કરાય એવો પ્રયત્ન કર
વો, એ દરેક સ્વદેશ બાંધુઓની ફરજ છે. આ વિચારો-
નો આભાસ સાંપ્રતકાળમાં આર્ય પ્રજામાં કંઈક ઉદય થયો.

હોય એમ દીસેછે. ને સદરહુ વિચારેને કરમાવી નહી ના
ખવાને આર્યસંતતીને મારી નમ્ર પણ સખત ભલામણુછે.
કેમ કે મહાન જ્ઞાનાધ્યક્ષ વિદુરે વિદુર નીતિમાં કહ્યુંછે કે—
નદેવાદંડમાદાયરક્ષંતિપશુપાલવત્।

યેનંરક્ષિતુમિચ્છંતિબુદ્ધયાસંનિભંજતિત॥

અર્થ—દેવતાઓ કાંઈ ગોપાળની પઠીમ લાકડી લઈ
ને રક્ષણ કરતા નથી. જેને રક્ષણ કરવાને ઇચ્છે છે તેને
બુદ્ધિ સાથે જોડેછે. એટલે સારી બુદ્ધિ આપેછે,

અને જ્યારે આવી બુદ્ધિનું અંકુર પ્રાપ્ત થયું છે.
ત્યારે તેનું ફળ પણ બુદ્ધિનું અંકુર ફોડનાર સર્વેશ્વર સાથે
જ આપશે, એમ દ્રઢતા રાખી શુભ યોજનાઓ યોજ્યા
જવી એ યોગ્યછે. કેમકે જેમ જેમ કલ્યાણકારી યોજનાઓ
કરતા જશે તેમ તેમ સુખદ ફળની પ્રાપ્તિ થતી જશે.
એને માટે વિદુર કહેછે કે—

યથાયથાહિપુરુષકલ્યાણેકુરુતેમનઃ।

તથાતથાસ્યસર્વાર્થાઃસિદ્ધ્યંતેનાત્સંશયઃ॥

અર્થ—જેમ જેમ માણસ કલ્યાણ કરવામાં મન લ
ગાડતો જાયછે. તેમ તેમ તેના સર્વે મનોરથો સિદ્ધ થતાં
જાયછે. એ નિઃસંદેહછે,

જે જન મંડળ મનોરથ સાકલ્ય કરવાને ઇચ્છતું હોય, તેને આ સાધનને અનુસરવું. એટલે યુરોપ તથા અમેરિકાના યુનાઇટેડ સ્ટેટ આદિના જે જનમંડળો, સંપૂર્ણ સુખ સત્તા તેઓની જન્મભુમી ઉપર ભૂમિ પૂત્રરૂપે ભોગવે છે, તે સુખસત્તા અનુકુળ થવી અશક્ય નથી. ભૂમિપૂત્રરૂપેના સર્વ જન મંડળના હકો જે ભૂમિ ઉપર જન્મે છે. તે ભૂમિ ઉપર સરખાજ છે. કેમકે જન્ત નિયંતાએ જે જન સમુહને જે પ્રદેશમાં ઉત્પન્ન કરી પુકે, તે પ્રદેશના સર્વ કુદરતી સુખો ભોગવવાને તેને હક આપેલા છે. એટલે તે પ્રદેશની સર્વ વ્યવસ્થા કરવાનો હક તે પ્રદેશના ભૂમિ પુત્રોનો છે.

આર્યો ! સત્વર થાવ. ભૂમિ પૂત્ર રૂપેના તમારા સર્વ હકો, ભરતભૂમિ ઉપર અવર ગોલહીઆઓ કરતાં. સર્વથી સખજ છે. માટે પ્રાચિન આર્યજનોએ વારસામાં આપેલી ભરતભૂમિ ઉપર, હવે વૈભવ ભોગવવા, હવે ગુણો ગ્રહણ કરી લાયક થાઓ. કેમકે પિતાથી સમગ્ર થએલી સર્વ સંપત્તિ પુત્રોનેજ પ્રાપ્ત થાય. અને પુત્રે પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્ન કરવું, એ પુત્ર રૂપે પુત્રની ફરજ છે. તેમજ પૂર્વ આર્ય શીષ્ટ જનોના સંપાદન કરેલા સંપત્તિ રૂપેના હકો તથા ગુણો

સાંપ્રત આર્ય પ્રજાએ શોધન કરી મેળવવા પ્રયત્ન કરવો, એ આર્ય સંતતિ રૂપેની આર્યોની સંપૂર્ણ ફરજ છે. જેમકે સગીર ઉમરમાં રહેલા પુત્રની મીઠકત અવરજનો દબાવી દે છે. તે લાયક થયે મેળવવા યત્ન કરે છે, ત્યારે તેને આપણી ધનસાક્ષી સરકાર અપાવે છે. તેમજ પ્રજારૂપેના હકો મેળવવા યત્ન કરવો એતો કુદરતી નીયમ છે. અને તેને અનીતિ કહેવાને કોઈ પણ ધનસાક્ષી આદમીનું અંતઃકર્ણ આકર્ષણ કરેજ નહી. અને તેને અનીતિ કહેતો તેના માન તંત્રની મહત્તા નીબક્ષપાત ધનસાક્ષી તરફ ફેટલી છે, તેનો સ્પષ્ટાભાશ સજિતના સર્વ સુજનોના અંતઃકર્ણ ઉપર પડેજ એ નિઃસંદેહ છે.—આર્ય સંતતિ બુદ્ધિ રંગમાં સગીર હોવાને લીધે, જગત્રાતાએ બહાદુર ખ્રિષ્ટિય સરકાર જેવી વાલી નીમી છે. જે વાલીએ પોતાની રક્ષક રૂપેની ફરજ આર્ય પુત્રો પ્રત્યે—સત્તા રૂપે સમયના ધારાની આણ મનાવી, અમુક પ્રસંગે અમુક કારણોએ સ્વચ્છંદી ગંભિર વિચારે ગુંગલાવી, પ્રજાને વ્યહવારમાં ગુન્ચવી, તેને આપવાના હકોમાં વાહી છે; તથા દેશ દરીદ્ર થાય એમ દેશ સંબંધી નીચ્છતા પુક્ત વિચીત્ર વર્તણૂક દર્શાવી છે. તે સિવાય જે વર્તાવી છે. તે સંપૂર્ણ સ્તુતિ પાત્ર છે.

આર્યોએ સગીર રંગમાં રહેવું એ ધિક્કાર પાત્ર છે. તથા આર્ય વીર્યને ખામી પોહાયાડનાર છે. પૂર્વજ આર્યોના મહાન કાર્યોનું મનન કરે. અને ઊદ્યોગી થાઓ. હવે તમે લાયક થવા આઠ્યાછો. તમારે રાજ્ય પ્રકરણમાં આગળ પડી આપણી વાલી રૂપી પુજ્યનિક સરકારને માથેથી બોળા ઉપાડી લેવાને, તથા ઓછો કરવાને મદદ આપવી એ યોગ્ય છે, કેમકે પુખ્ત વયે પોહામ્યા પછી વાલીને વધારે મહેનત આપવી એ પુત્ર વયના જીવાનને સંપૂર્ણ શરમ પોહાયાડનાર છે. માટે હવે બ્રિટિશ સરકારને આશાએશ આપવી એ આપણી ફરજ છે, કેટલેક પ્રસંગે એવું માલમ પડે છે કે સગીરો પુખ્તવયના થઈ સમજી કામ ઉપાડી લેવા ને લાયક થાય છે, ત્યારે વાલીઓ સાંકોચાય છે. અને સાંકોચું મન રાખે છે. પરંતુ બ્રિટિશ સરકાર તેવી નથી. કેમકે સર્વ વાતે અનુભવી તથા સમજી છે. માટે આર્ય પુત્રોએ સાંકોચાવું એ યોગ્ય નથી.

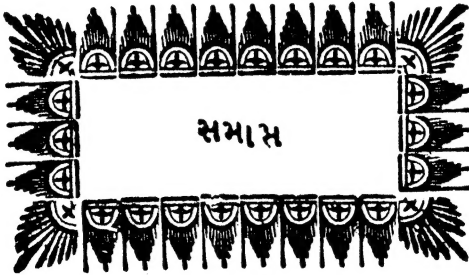
આર્યો ઉઠો અને તમારા હકોનું રક્ષણ કરો. તરણ આર્યો વૃદ્ધ જનોને જરા દાખીને કહેતાં વયને લીધે સાંકોચાઉં છું, પરંતુ તમે તો જરા વિશેષ મદાન્મત પ્રકૃતિથી કહું છું કે—તમારે દેશ તરફની શીકરથી જરાપણ નીશ્ચિંત

એસવું એ યોગ્ય નથી. કેમકે દેશની ચઢતીનો તથા પડતી
 નો સધળો આધાર તમારાજ ઉપર છે. અને તેનું ફળ આ
 પણેજ આપવાનું છે. અને આ સધળું જાણ્યા છતાં આર્ય
 તનુજો—જો તમે દેશ સ્થિતિને ઉત્કર્ષ કરવાને પ્રયાસ નહી
 કરો તો—તમે આર્યસ્થાનની સ્થિતિ ગમે તેમ થાય તેને
 માટે નીસ્પૃહી છો, દેશસ્થિતિને અધમ કરનાર દ્રોહી છો; દેશ
 તરફની પ્રીતિના સમ્બંધમાં અધુરા છો; તથા દેશ પ્રત્યે
 તમારું જે કર્તવ્ય કર્મ છે, તેમાં અમાન અને એસમજ
 છો. એટલુંજ પરંતુ દેશ સ્થિતિને દુઃખ યુક્ત કરનાર
 અપરાધી છો. એ આરોપ તમારે શીર ચોટશે. માટે
 સાવધ થઈ તમારી ખરી ફરજને સંભાળો. સાંપ્રત પ્રસં-
 ગમાં પ્રકાશિત પડેલના પ્રતિ બિંબરૂપી અંકુરનો કંઈક
 આભાસ ઉત્પન્ન થયો હોય એમ ભાસે છે, અને તેને
 માટે આધુનીક આર્ય વિરોધે રંગ છે. ને તે સ્તુતિપાત્ર
 છે. તેને પ્રતિદીન પ્રકાશિત કરવાને પ્રયાસ કરતા જાઓ
 એથીજ કલ્યાણ છે. પૂર્વના માહાન આર્ય વીરોના મહત્ત
 કાર્યોનું મનન કરો, અને ઉચ્ચ વીર્યનું અભિમાન ધરી
 સર્વથી શ્રેષ્ઠ પંક્તિમાં ગણાયલા આર્ય વિરોધનું અભિમાન
 ધરી, તેના જેવા ગુણ સંપાદન કરવા યત્ન કરી, આર્ય

૨૩

મદને ઝોપાવો. અને મારો જે સંપત્ત્ય પ્રત્યેનો ઉદ્દેશ
છે- તેને ગ્રહણ કરી આર્યસ્થાનને સુખસત્તામાં ખીલાવો.
અને શ્રીરંગ સર્વ સુખસત્તા જ્યરંગ મય કરો.

તથાસ્તુ.

પુરતક મળવાના ઠેકાણાં.

અમદાવાદ—રા. રા. જીવણલાલ વરજરાય દેસાઈ પાસેથી ઠેકાણું ખાડીઆમાં લાખીઆની પોળ.

જ્ઞાનપ્રસારક તથા કુસુમગુચ્છના મેનેજર પાસેથી.

રા. રા. હરીલાલ વેણીલાલ દેસાઈ પાસેથી:
ઠે. જોડાભાઈની પોળ.

આમોદ તથા જંબુસર.—રા. રા. ધીરજલાલ નરભિરામ.
દેસાઈ પાસેથી.

બારસદ.—રા. રા. પેલાભાઈ ભાઈશંકર, વકીલસાહેબ પાસેથી.

દાહોદ.—રા. રા. કેસવરાય બાબાજીરાવ દાહોદ. મુન-
સફ કોર્ટના નાજર પાસેથી.

સુરત.—મી. મણીલાલ કેવળદાસ પાસેથી. ઠે. વાડી
ફળીઆમાં રણછોડદાસ વકીલની શેરી.

મુંબાઈ.—રા. રા. પરસોતમદાસ ભાઈચંદ પાસેથી.
ઠે. મમાદેવીને નાકે જસદરાની ચારી.

ઉપર લખેલ ઠેકાણેથી આ સભા તરફથી પ્રસિદ્ધ
થતા અંકો રોકડી કીંમતે મળશે.

સંકેતી.

અમદાવાદ—“સમશર બાહાદુર” પ્રેસમાં છાપું.

